

ANONİM ŞİRKETLERDE TEMSİLCİ ARACILIĞIYLA OY KULLANMA VE HİSSEDARLARA ÇAĞRI YOLUYLA OYDA VEKÂLET

Doç.Dr. Asuman TURANBOY*

Giriş

Anonim şirketlerde oy hakkı, hisse sahiplerinin yönetimine katılmasını sağlayan hisseye bağlı bir hak olarak tanımlanır. Hisse sahipleri bu haklarını anonim şirketin karar organı olan genel kurulda kullanarak şirket yönetiminde ve denetiminde etkili olurlar. Bir sermaye şirketi olan anonim şirketlerde, hissedarlar, şirketi yönetim ve denetim haklarını bu sayede kullanabilirler. Şirketin esas sözleşmesinin değiştirilmesi, yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerin seçimleri, azledilmeleri, ibraları, şirket nevinin değiştirilmesi, tahvil ihracı gibi genel kurul kararları hissedarların oylarıyla karara bağlanır.

Anonim şirketlerin karar ve en üst organı niteliğinde olan genel kurullarında, genel kurula katılmayacak olan kişiler bir temsilci atayabilirler veya kendi yerlerine daha tecrübeli ve bilgili bir kişinin temsilen katılmasını ve oy kullanmasını isteyebilirler. Bu hissedarlara verilmiş ve hisseye bağlanmış bir haktır. Konu öncelikle Türk Ticaret Kanunu'nun 360'ncü maddesinin 2'nci ve 3'ncü fıkralarında düzenlenmiştir. Maddeye göre, hisse sahibi oy kullanma hakkını bizzat kullanabileceği gibi, hissedar olan veya şirket esas sözleşmesinde aksine hüküm bulunmadıkça hissedar olmayan üçüncü şahıslar aracılığıyla da kullanılabilir.

Anonim şirketlerin ekonomik ve ticari hayattaki gelişmelere bağlı olarak halka açılmaları ile hissedarlar genel kurul toplantılarına giderek ilgisiz kalmaya başlamışlardır. Bu gelişme hissedarların

* A.Ü. H.F. Ticaret hukuku Anabilim dalı Öğretim Üyesi.

oy hakkıyla ilgili olarak “vekâlet toplanması”nı vakiasını ortaya çıkarmıştır. Oy hakkı için vekâlet toplanması, Amerika Birleşik Devletlerinde “proxy” olarak değerlendirilmiş¹; Alman Hukuku’nda ise kredi müesseseleri (bankalar) tarafından saklanan ve yönetilen hisse senetlerine ilişkin olarak “Depotstimmrecht”² adıyla benimsenmiştir.

Türk hukukunda hissedarların temsilci aracılığıyla oy kullanması bir yandan Türk Ticaret Kanunu’nun 360’ncü maddesiyle ilgili iken; diğer yönüyle de gelişen sermaye piyasasına ilişkin olarak, Sermaye Piyasası Mevzuatı bakımından önem arz etmektedir. Yani, Türk Ticaret Kanunu bakımından hissedarın temsilci aracılığıyla genel kurulda oy kullanılabilmesi, Sermaye Piyasası Hukukunda halka açık anonim şirketlerde “çağrı yoluyla hissedarlardan hisse senedi toplanması” yolunu açmıştır. Zaten anonim şirketlerde pay sahibi olmanın kişisellik unsurunu içermemesi, hisse ile hissedar arasındaki ilişkinin sıkı olmaması, oyun temsilci aracılığıyla kullanılmasını sağlamıştır. Halka açık anonim şirketlerde ise, bu unsurun çok daha zayıf olması, hissedarların oy hakkından çok, elde edecekleri temettüyle ilgilenmesi temsilci vasıtasıyla oy kullanmayı gerekli de kılmıştır.

Bu bakımdan önce Türk Ticaret Kanunu’nun 360’ncü maddesinde düzenlenen hissedarların temsilen oy kullanmaları üzerinde durulacak, daha sonra Türk Sermaye Piyasası Mevzuatında var olan düzenlemeler anlatılacaktır. Bu arada kısaca Amerikan Hukuku’ndaki “proxy” usuluyla oy kullanma, Alman Hukuku’nda ise “Depotstimmrecht” olarak adlandırılan saklanan hisse senetlerine ilişkin olarak oy kullanma hakkı izâh olunacaktır.

§ 1- TÜRK TİCARET KANUNU’NA GÖRE HİSSEDARLARIN TEMSİLCİ ARACILIĞIYLA OY KULLANMALARI

Türk Ticaret Kanunu’nun 360’ncü maddesinin 2’nci fıkrasında “rey hakkını hâiz olan pay sahibi umumi heyet toplantılarında bu

1. Bu konuda geniş bilgi için bkz.; BROOKS, J.; The Great Proxy Fight, Newyork 1954, ROTTENBURG, F; Inhaberaktien und Namenaktien im deutschen und Amerikanischen Recht; 1967, sh. 145 vd, HAZEN, T; The Law of Securities Regulation, St. Paul, Minn. 1985, sh. 300 vd.=
2. HARTER W. FRANKE J/ HOGREFE J/SEGER R.; Wertpapiere in Theorie und Praxis, 4. Aufl., Hannover, Bern 1987, sh. 529 vd.; VALLETHIN, W.; Rechtsgrundlagen des Bankgeschäfts, Frankfurt am Main, 1973, sh. 213.

hakları bizzat kullanabileceği gibi pay sahibi olan veya esas sözleşmede hilâfına hüküm bulunmadıkça pay sahibi olmayan üçüncü kişi vasıtasıyla kullanılabilir” kuralı öngörülerek; oy hakkının temsilci vasıtasıyla kullanılmasına imkân tanınmıştır.

Bu hükümden çıkan sonuca göre, şirket esas sözleşmesinde aksine hüküm olmadıkça, temsilcinin hissedar sıfatını taşımasına gerek de yoktur. Anonim şirketlerde oy haklarının niteliği ve büyük önem taşıması (TTK 385/II) oy haklarının temsilen kullanılabilmesi imkânını da böylece getirmiştir. Oy kullanma hakkının esasında ise, oyun bir temsilci vasıtasıyla kullanılmasının ortadan kaldırılmaması ve güçleştirilmemesi de yatmaktadır.

I. Nama Yazılı Hisse Senetlerinde

Türk Ticaret Kanunu'nun 360'ncı maddesinin 3'ncü fıkrasında nama yazılı hisse senetleri için temsil yetkisinin yazı ile verilmesi şarttır. Buna göre, temsil belgesinin anonim şirket pay defterinde kayıtlı mâlik tarafından imzalanması ve temsilcinin de gösterilmesi gerekir.

Türk Ticaret Kanunu nama yazılı hisse senetlerinde temsilci vasıtasıyla oy kullanmak için başkaca bir şart getirmemiştir. Türk Ticaret Kanunu'nun 385'nci maddesinin 2'nci fıkrasında müktesep bir hak olarak sayılan “rey kullanmak” hakkını kullanılamaz hale getiren veya güçleştiren şirket esas sözleşmesindeki şartlar da bu bakımdan değerlendirmek gerekir. Yani hissedarın oy hakkını kullan konusundaki hakkının tespitinin ötesinde esas sözleşmeye hükümler konulmamalıdır³.

Bu sebeple oyun temsilci aracılığıyla kullanılmasında zorlaştırılmaması gerekir⁴. Çünkü, her ne kadar, Türk Ticaret Kanunu'nun

3. Hisse sahibinin genel kurulda oy kullanma hakkı 385'nci madde ifade ettiği gibi bir müktesep hak değil, ortadan kaldırılamaz nitelikte bir haktır (TTK 385/II). Bu sebeple oy kullanma hakkı mutlak bir haktır. Ancak, oy hakkının kullanılmasına ilişkin olarak tıpkı temsilci vasıtasıyla oy kullanmadaki gibi bazı şartlar gösterilebilir. Hatta şirket esas sözleşmesinde oyda imtiyaz ya da grup imtiyazı, eşit işlem prensibi de dikkate alınarak bu düzenlemeler yapılabilir. Sermaye Piyasası Hukukundaki “oydan yoksun hisse senetleri” ise, (SPK Tebliği Seri I, No 15- RG.T.31.7.1992, S.32301), halka açık anonim şirketlerde tasarruf sahibinin oy kullanma yerine daha fazla kâr etme amacının olduğu düşüncesiyle getirilmiştir. Bu bakımdan oydan yoksun hisse senetleri başka bir esastan yola çıkmaktadır.

4. Bu sınırlamalar Bankalar Kanunu'nun 18'nci maddesindeki gibi açık bir düzenlemeyle yapılabilir. Buna göre, bankalarda imtiyazlı oylar olmadığı gibi, banka sermayesinin %1 ve daha fazlasına sahip bulunanlar temsilci olarak oy kullanamazlar.

385'nci maddesinde açıkça belirtilmekteyse de oyun temsilci aracılığıyla kullanılması da mutlak ve vazgeçilmez bir hak olmalıdır⁵.

Türk Ticaret Kanunu'nun sisteminde nama yazılı hisse senetlerinde temsilen oy kullanmaya ilişkin olarak getirilen ana şart, Türk Ticaret Kanunu'nun 360'ncü maddesinin 3'ncü fıkrasında da belirtildiği gibi temsil yetkisinin yazı ile verilmesidir. Türk Ticaret Kanunu'nun 417'nci maddesinin 4'üncü fıkrasına göre ise, şirket pay defterinde kayıtlı olan kimse anonim şirkete karşı hissedar sıfatını haiz olacaktır. Bu sebeple, bu yazı, hissedar sıfatını taşıyan kimse, yani şirket pay defterinde kayıtlı kimse veya bu konuda yetkili vekili tarafından imzalanmalıdır⁶.

Temsil yetkisinin, hangi genel kurul toplantısında kullanılacağı belirtilmelidir. Ancak yapılan ya da ileride yapılacak toplantılar için de verilen temsil yetkisinin geçerliliği kabul edilmektedir⁷. Temsil yetkisine ilişkin belgelerde oyun hangi yönde kullanılacağı belirtilmemişse, temsilcinin idaresi ile, gündemdeki hususları hissedarın menfaatine uygun olarak değerlendirip, oyunu kullanması gerekir⁸.

II. Hamile Yazılı Hisse Senetlerinde

Hamile yazılı hisse senetlerinde Türk Ticaret Kanunu'nun 360'ncü maddesinin 3'ncü fıkrasına göre, hisse senedinin zilyedi ol-

Yasak temsilciye yöneltilmiştir. Yasağın amacı ise büyük hisse sahiplerinin bankalardaki güçlerini baskı aracı olarak kullanmalarını engellemektir. Bunun yanı sıra yönetim kurulu başkanı, üyeleri, denetçileri ve birinci derecede imza yetkisini haiz kişiler hissedarların temsilcisi olarak oy kullanmazlar. Bu hüküm anılan kimselerin sıfatları dolayısıyla temsil konusunda istismaları önlemek amacıyla getirilmiş hükümlerdir. Temsilciler aracılığıyla vekâleten oy kullanmaya ilişkin bu sınırlamalar Banka Hukuku'na ilişkin olarak özel olarak getirilmiştir. Bu sınırlamalar Banka Hukuku'nun yapısı ve niteliğinden kaynaklanmaktadır. Türk doktrininde oy kullanmanın payın bedelinin tamamen ödenmiş olması şeklindeki esas sözleşme şartının geçerli olacağı konusunda bkz. TEOMAN, Ö.; "Alman ve İsviçre Ortaklıklar Hukukunda Pay Bedellerinin Ödeme Oranının Oy Hakkına Etkisi ve Türk Sistemi Üzerine Düşünceler" Halil Arslan'lı Anısına Armağan, İstanbul 1978, sh. 599 vd.

5. POROY, R./TEKİNALP, Ü./ÇAMOĞLU, E., Ortaklar ve Kooperatifler Hukuku, 6. Bası, İstanbul 1995, sh. 486-495.
6. Yargıtay 11. HD.E. 463-K.5252 kararında pay sahibi pay sahipliğini şirket pa defterine kayıt almadan da ispatlayabileceği düşünülürse, başka şekillerle ispat halinde pay sahipliği sıfatını taşıyan kişi, oyunun kullanılması için temsil yetkisi verebilir (YKD, C.5, sh. 233).
7. POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU; sh. 496.
8. Böyle bir açıklama Alman Hukuku'nda anonim Şirketlere İlişkin Kanun'da (Aktien-gesellschaftsgesetz) de düzenlenen ve hisse senetlerini saklayan ve yöneten bankanın pay sahibini temsilen oy kullanmasına ilişkin olarak da geçerli olacaktır (HARTER/FRANKE/HOGREFE/SEGER, sh. 527).

duğunu ispat eden kimse şirkete karşı oy hakkını kullanmaya yetkilidir. Buna göre, temsilci de sadece zilyed olduğunu ispat etmekle yükümlüdür. Yani temsil yetkisinin verilmesi için zilyedliğin temsiliye nakli kâfidir.

§ 2- SERMAYE PİYASASI MEVZUATI BAKIMINDAN HİSSEDARLARIN TEMSİLCİ ARACILIĞIYLA OY KULLANMASI

Anonim şirketlerin halka açılması ve buna bağlı olarak hisse sahiplerinin giderek sayılarının artması, temsilci aracılığıyla oy kullanma probleminin tekrar gözden geçirilmesini gerekli kılmıştır. Anonim şirketlerin halka açılması ile ortak sayısının giderek artması, hissedarların da genel kurul toplantılarında ilgisiz kalmalarına yol açmıştır. Bu durum şirket yönetiminde de bir güç boşluğunun ortaya çıkmasını beraberinde getirmiştir. Çünkü, hissedarların şirket toplantısının yapılacağı genel kurul yerine uzaklıkları, küçük hissedarın şirket işleriyle ilgili yabancılığı, bilanço, kâr-zarar hesabı, yıllık rapor hakkındaki gereken bilgiyi kolay edinememeleri, hatta kendileri için toplantıya katılmanın masraflı ve zahmetli olması, oy kullanmalarını da güçleştirmektedir. Ortak, halka açık şirketlere oy kullanarak şirketin yönetimine katılmak yerine, kendisine ödenecek kâr payıyla ve hisse senetinin değer artışıyla ilgilenmektedir. Halka açık şirketlerde ortaklar bu değerlendirmeler ön plâna çıkmıştır.

Bütün bu sebepler, Sermaye Piyasası Hukukunda tüm gelişmiş hukuk sistemlerinde olduğu üzere, hissedarlardan genel kurullarda oy hakkını kullanmak için vekâlet istenmesi, oy sözleşmelerini teklif hususlarını gündeme getirmiştir. Bu imkânlar halka açık anonim şirketlerin Sermaye Piyasası Kanunu'na 3794 Sayılı Kanunla eklenmiş 16/A maddesi ile getirilirken; Sermaye Piyasası Kurulu'nun Seri IV, No:8 Tebliği ile de, halka açık anonim şirketlerin genel kurullarında vekâleten oy kullanılmasına ve çağrı yoluyla vekâleten hisse senedi toplanmasına ilişkin esaslar düzenlenmiştir¹⁰.

I. Halka Açık Anonim Şirketlerin Genel Kurullarında Temsilci Aracılığıyla Oy Kullanma

Sermaye Piyasası Kanunu'nun 22'nci maddesinin i bendi, halka açık anonim şirketlerin genel kurullarında genel hükümler

9. Geniş bilgi için bkz.; MOROĞLU, E.; Oy Sözleşmeleri (Özellikle Anonim ve Limited Ortaklıklarda), Ankara 1996, sh. 115 vd.

10. RG. 9.3.1994 T. ve 21872S, Bu tebliğ daha sonra 19.12.1996 tarih ve 22852 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Seri IV, 21 Nolu Tebliğ ile değişikliğe uğramıştır.

çerçevesinde vekâleten oy kullanılmasına ilişkin esasları belirlemek üzere Sermaye Piyasası Kurulu'na görev ve yetkiler vermiştir. Zaten Kanunun 16/A maddesi ile de genel kurullarda oy kullanmak için vekâlet istenmesinde aynı kurul yine yetkili kılınmıştır. Seri V No:8 Tebliğ ise, bu konuyu ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

Bütün bu düzenlemelerin amacı, şirket genel kurullarına herhangi bir sebeple katılmayacak veya kendisinden daha bilgili ve tecrübeli bir kimsenin katılmasını arzu eden kimseye vekâleten oy kullandırmaktır.

Tebliğ'in 4'üncü maddesinde, Türk Ticaret Kanunu'nun temsilci aracılığıyla oy kullanmayı düzenleyen 360'ncı maddesinde olduğu gibi oy kullanma hakkına sahip olanların bu haklarını vekil olarak tayin ettikleri hissedarlar ya da şirket sözleşmesinde aksine hüküm olmamak kaydıyla hisse sahibi olmayanlar aracılığıyla kullanılabilirliği belirtilmektedir¹¹. Hamile yazılı hisse senetlerinde ise, zilyetliğin devri ya da bunlara mutasarrıf olunduğunu gösteren belgelerin temlikli yine, Türk Ticaret Kanunu'nun 360'ncı maddesinde olduğu gibi yeterli görülmüştür. Tebliğ, temsilci vasıtasıyla oy kullanmak için Tebliğ ekinde yer alan (Ek 1) bilgileri kapsayan bir vekâletname formunun düzenlenmesini, yani, yazılı şekli getirmektedir¹².

Tebliğe göre, "Vekâletname vermek isteyen oy sahibi" bu formu doldurur ve imzasını notere onaylattırır veya noterce onaylı imza sirkülerini kendi imzasını taşıyan vekâletname formuna ekler (Tebliğ 7/1).

Böylece bir zorunluluk, hissedar açısından, hak sahibinin temsilci atayarak oyunu kullanma zorlaştırabilir. Ancak Tebliğin 7'nci maddesinin 4'ncü fıkrasına göre, bir banka veya aracı kurum için, vekâletnamelerde imza veya imza sirküleri şartı aranmaktadır. Vekâletname oy hakkı sahibi tarafından saklama hizmetini sunan

11. Tebliğ temsil yerine vekâleten ve vekil ifadelerine kullanılmaktadır. Oysa, vekâlet sözleşmesine gerek olmadan temsil yetkisini haiz olmak yeterlidir. Ancak makalede, hissedarlara çağrıda bulunarak "vekâlet toplanması, ifadesi kullanılmıştır. Çünkü Sermaye Piyasası Kurulu'nun Seri IV, 8'Nolu tebliğinde de aynı ifadeler kullanılmıştır. Tebliğ izah edilirken bu terimler tercih olunmuştur.

12. Bu formda genel kurul toplantısının yapılacağı tarih, yer, temsilcilerin adı soyadı, temsilcilerin oy verme teklifte bulunma, gerekli belgeleri imzalamaya yetkili olduğunu gösteren bilgiler ve pay sahibine ait hisse senedinin tertip, seri, numara, nominal değeri, nama-hamile yazılı olduğu, oy da imtiyazlı olup, olmadığına dair açıklamalar söz konusudur.

banka veya aracı kuruma, bankayı veya aracı kurumu vekil tayin edecek şekilde verilir.

Böylece, bankanın veya aracı kurumun hisse senetlerine ilişkin oy kullanması kolaylaştırılmıştır. Diğer yandan özellikle hisse senedini bir bankada ya da aracı kurum vasıtasıyla saklatan hisse sahibine de bir kolaylık sağlamıştır¹³.

II. HİSSEDARLARA ÇAĞRIDA BULUNARAK VEKÂLET TOPLANMASI

Sermaye Piyasası Kurulu'nun Seri IV, 8 No'lu Tebliğinin İkinci Bölümünde hissedarlara çağrıda bulunarak vekâlet toplanmasına ilişkin esaslar düzenlenmiştir. Böylece halka açık anonim şirketlerde ortak sayısının hızla artması sonucunda hisse sahiplerinin genel kurul toplantısına ilgisizliği giderilmek istenmiştir. Çünkü, halka açık anonim şirketlerde bir çok kişiyi biraraya getirmedeki güçlükler, anonim şirketlerin genel kurullarının toplanamaması ya da anonim şirketlerin bir başka gücün hakimiyetine girmesine sebebiyet vermektedir. Anonim şirketlerde bu boşluk oydan yoksun hisse senetlerine kârda ve tasfiyede bir takım imtiyazların tanınması ya da oy hakkının vekâleten kullanılması sistemi ile giderilmeye çalışılmıştır.

Özellikle başta Amerika Birleşik Devletlerinde oy kullanma da çağrı ile vekâlet toplama olarak adlandırılan "proxy" sistemi, Almanya'da ise tam olarak çağrıda bulunarak hisse senetlerine ilişkin vekâlet toplamak olmamakla beraber, hisse senetlerini saklayan kredi müessesesinin oy kullanması (Depotstimmrecht) yoluna gidilmiştir.

A. Amerika Birleşik Devletlerinde

Vekâleten oy kullanma 1934 yılında Menkul Kıymetler Borsası Kanunu (Securities Exchange Act) 14 (a) maddesiyle getirilmiş-

13. Bütün bu hususlar "kaydı kıymet" kavramına geçmek isteyen Türk Sermaye Piyasası için yeterli değildir. Hisse senetlerinin varakasızlığını getiren Sermaye Piyasasında, saklama müessesesinin saklatanları genel kurulda nasıl temsil edeceği, yetkinin nasıl verileceği konusunda açık hüküm yoktur. (bkz. Sermaye Piyasası Araçlarının Kaydı Değer Haline Getirilmesine İlişkin Esaslar Tebliği Seri IV, No: 22 R.G. 19.12.1996 T. 22852 S.)

tir¹⁴. Bu düzenleme ile Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu'nun (Securities and Exchange Commission), kamuyu aydınlatma prensibine de (disclosure) uygun olarak, rehberlik görevi daha da genişletilmiştir. Bu komisyon 24 Aralık 1935 yılında vekâlet kurallarına (Proxy Rules) ilişkin ilk düzenlemeyi yaparak yayınlamıştır¹⁵. Bu düzenleme yine aynı Komisyon tarafından 1938 yılında X-114 olarak bir düzenlemesi olarak yayınlanmıştır. Amerikan sistemi vekâleten oy kullanmak olarak anılan sistemden başka bir şey değildir. Proxy kavramı da vekâlet anlamına gelmektedir. Pay sahibi, proxy belgesini doldururken genel kurulda görüşülecek gündem maddeleriyle ilgili teklifi seçmektedir.

Proxy usulu ile oy kullanma, Menkul Kıymetler Borsası Kanunu'nun 14/A maddesi ile ifade olunmaktadır.

Vekâleten oy verme (solicitation of Proxies) teklifinde bulunanlar Komisyona (SEC) bir bildirimde bulunurlar ve bu bildirimde komisyon tarafından belirtilen bilgileri menkul kıymet sahiplerine de vermek zorundadırlar. 14a-7 kuralının esası da menkul kıymet sahiplerine ilişkin haberleşmeyi düzenlemektir. Bu çağrıda, 14a-3 kuralına uygun olarak yapılır. Burada, şirket işlerinin son 2 yıla ait denetime tabi tutulduğu bilanço, gelir tabloları ve komisyona verilen son üç yıla ait finansal gelişime ait bilgiler, satış tutarları, şirketin gayri safi kârı gösterilir. Vekâlet talebinde bulunan kişiler, şirket yönetimi ve muhalifler vekâlet talep ettikleri kişilerin vekâlet vermelerini sağlayacak tüm bilgileri dürüst olarak açıklamakla yükümlüdürler.

Bu düzenlemede amaçlanan husus, şirket yönetiminin ve yönetime muhalif olanların vekâlet teklifinde bulunmaları halinde, Komisyonun (SEC) görevi kamu yararı ve pay sahiplerinin haklarına ilişkin koyduğu kural ve düzenlemelere uygun davranmalarını sağlamaktır. Vekâlet teklifinde bulunacak olan kişilerin, şirket genel kurul toplantısından önce, Komisyona bildirimde bulunmaları ve şirketle ilgili tüm bilgileri yatırımcıların bilinçli karar vermelerini sağlayacak biçimde; en önemlisi de dürüst ve açık şekilde vermele-

14. ABD'de kamuoyu aydınlatma prensibinin uygulanmasında etkinliği sağlamak üzere Securities Exchange Commission'a sürekli rapor vermek üzere 1934 tarihli bu düzenleme yapılmıştır. Geniş bilgi için bkz. ROBBINS, S: The Securities Market, New York, 1966, sh. 86 vd.

15. COHEN, M, The SEC and Proxy Contents, Federal Bar Journal, C, XX, S.2, 1960, sh. 92 vd.

ri, yanlış ve aldatıcı şekilde bilgi vermemeleri gerekir. Bu kural vekâlet teklifinde bulunacak borsa üyeleri (broker) ve dealer'ları da kapsar. Vekâleten oy kullanmada yapılacak ilk iş vekâleten oy verme çağrısı (Solicitation of Proxies) bulunmaktır (SEA 14 a-1). Bu form Komisyon tarafından incelenir. Komisyonun özellikle yanlış ve aldatıcı bilgilere ilişkin olarak inceleme, bu bilgileri denetimden geçirme yetkisi vardır¹⁶.

B. Almanya'da

Alman Hukuku'nda kredi müessesesinin depo edilerek saklanan hisse senetlerine ilişkin olarak (kredi müessesesi-banka), depo müşterilerinin yerine oy kullanması Depotstimmrecht olarak adlandırılmıştır¹⁷. Bankanın sakladığı ve yönettiği hisse senetlerine ilişkin olarak oy kullanması vekâleten oy kullanmadan başka bir şey değildir (Auftragsstimmrecht) Genel kurulda müşteriyi temsil edecek bankaya genel kurul gündeminin şirket tarafından bildirilmesi gerekir. Banka oyun icrasında gündemin münferit noktalarında hisse sahibinin menfaatine uygun olarak oy kullanmak zorundadır.

Depolanan hisse senetlerine ilişkin, oy hakkı 1937 tarihli Alman Depo Kanununda (Depotgesetz) düzenlenmiştir. Bu kanun'daki sisteme göre, kıymetli evrakı saklama ve yönetme yetkisine haiz olan bankalar bu senetlerden doğan oy haklarını hisse senedi sahibi adına temsil yetkisine sahiptirler. Depo Kanunu'nun yanı sıra Anonim Şirketlere İlişkin Kanunu'nun 135'inci paragrafına göre, yazılı şekilde verilen belgeyle bankaya oy hakkını mâlikin adına kullanma yetkisi verilebilir.

Görüldüğü gibi, depolanmak suretiyle saklanan ve yönetilen hisse senetlerine ilişkin depo oy hakkı tam anlamıyla çağrı yoluyla vekâleten oy kullanmak üzere yetki toplamak almamakla beraber toplu saklama kavramı içerisinde, birden çok kişiye ait oy hakkının saklayan müessese tarafından kullanılmasını esas alır.

16. Vekâleten oy kullanma teklifleri, ile şirket yönetimini ele getirmek mümkündür. Bunun yanı sıra hisse senedin satın alma çağrısı (alenî payalım teklifi ise tender offer ve veya take over bids olarak adlandırılmaktadır. Bu yolla hedef şirketin (target) ele geçirilmesi amaçlanmaktadır. Geniş bilgi için bkz. PENNINGTON, Report of Takeover other bids. Bruxel, 1974; ARANOW, E/EINHORN, H/ BERSLESTEIN G; Developments in Tender Offers for Corporate Control, Newyork 1977).

17. HARTER/FRANKE/HOGREFE/SEGER; sh. 529.

Ancak hem proxy hem de Depotstimmrecht, anonim şirketlerin genel kurullarında hissedarların katılmamaları sonucu ortaya çıkan oy kullanamamayı engellemeye yöneliktir.

C. Türk Sermaye Piyasası Mevzuatında Çağrıda Bulunularak Vekâlet Toplanması

Çağrıda bulunarak vekâlet isteme Türk Hukuku'nda Sermaye Piyasası Kurulu'nun Seri IV, 8 No'lu Tebliğ'in İkinci Bölümünde düzenlenmiştir. Tebliğin 11'nci maddesine göre çağrı yoluyla vekâlet toplanması için, anonim şirketin esas sözleşmesinde engel bir hüküm bulunmaması gerekir. Ayrıca yine bu madde'nin 2'nci fıkrasına göre, Alman Hukuku'nda olduğu gibi pay sahiplerine menfaat temin edilerek oy hakkının devredilmesi de yasaklanmıştır¹⁸.

Tebliğde çağrı yoluyla toplanan vekâletler karşılığında oyun yazılı olarak kullanılması zorunlu kılınmıştır (Tebliğ Mad 11/4). Böyle "yazılı oy" sistemin getirilmiş olması, genel kurullarda çağrı yoluyla toplanan vekâletlere ilişkin oy haklarının hangi yönde olduğunu tespit etmek amacına yöneliktir.

Türk Sermaye Piyasası Hukuku'nda bu Tebliğ ile "kamuyu aydınlatma prensibine" fevkalâde önem verildiği görülmektedir. Çünkü çağrıya maruz kalanların vekâletname formunda ne yönde oy kullanacağını bilmesi için pay sahiplerinin dürüst ve açık bilgi verilmesi de gerekir. Bu hususun sağlanması Sermaye Piyasası Kurulu'na verilmiştir. Tebliğin 12'nci maddesine göre vekâlet toplama çağrısı vekâletname formları bu çağrıyı yapanlarca bastırılır ve ortaklara bildirilir veya yazılı iletişim araçları ile ilân edilir. Vekâletname formlarının ortaklara gönderilebilmesi için, sahiplerinin kimliklerini bilmek gerekir. Tebliğin aynı maddesinin 2'nci fıkrasına göre, çağrı yoluyla vekâlet toplamak amacı ile Sermaye Piyasası Kuruluna başvurulduğunu belgelemek şartıyla, pay defterine kayıtlı nama yazılı hisse senedi sahiplerinin ad ve soyadı ve adresleri şirket tarafından bu kişi ve kuruluşlara verilmek zorundadır. Hamile yazılı hisse senedi sahipleri için ise gazete, dergi ve diğer yazılı iletişim araçları ile vekâlet formu örneği ilân edilir.

Çağrı yoluyla vekâlet toplanmasında Tebliğin 13'ncü maddesine göre Tebliğde yer alan Ek 2 "Vekâlet Formuna", Ek 3'de verilen

18. BAUMBACH/HUECK, Aktiengesetz, 13. Aufl. München 1968, sh. 1191 vd.

“Bilgi Formunun” eklenmesi zorunludur. Tebliğe göre, bu formlarla Sermaye Piyasası Kurulu’ndan başvurulur. Kurul başvuruya ilişkin olarak bazı ek bilgilerin vekâletname veya bilgi formunda yer almasını isteyebilir (Tebliğ Mad. 13/III). Ayrıca vekâlet toplanması amacıyla yapılacak ilân, reklâm ve duyurularla ilgili metinler hakkında önceden Sermaye Piyasası Kurulu’nun uygun görüşünün alınması şarttır.

Çağrı sonucu hisse senedi toplanmasındaki çağrıda bulunma zorunluluğunu düzenleyen Tebliğin 17’nci maddesine göre¹⁹, “Çağrı yoluyla hisse senedi toplanması blok veya münferit alımlar ya da diğer her hangi bir yöntemle, tek başına veya birlikte hareket ettikleri kişilerle beraber, doğrudan veya dolaylı olarak bir ortaklığın sermayesinin ve oy haklarının %25’ine veya daha fazlasına ya da bu orana bağlı olmaksızın yönetim kontrolünü sağlayan paylarına sahip olanlar, diğer ortaklara ait hisse senetlerini de satın almak üzere çağrıda bulunmak zorundadırlar. Tek başına veya birlikte hareket ettiği kişilerle beraber bir ortaklığın sermayesine ve oy haklarına %25 ile %50 arasında bir oranda sahip olanlar da, herhangi bir on iki aylık süre içerisinde bu oranı %10 ya da daha fazla artırırlarsa, diğer ortaklara ait hisse senetlerini satın almak üzere çağrıda bulunmakla yükümlüdürler.” Söz konusu oranlara ulaşılmasını izleyen on beş gün içerisinde, çağrı yapmak üzere Kurul’a başvurulması gereklidir.

Tebliğin değişen bu maddesine göre, blok veya münferit alımlarla ya da başka herhangi bir metotla tek başına ya da birlikte hareket ettiği kişilerle şirketin sermayesi ve buna bağlı olarak oy haklarının belli bir oranına sahip olan kimseler yahut bu yollarla şirketin yönetim kontrolünü sağlayan kimselerin bu orana da bakılmaksızın diğer ortaklara bu kimselerin hisse senetlerini satın almak için çağrı zorunluluğu getirmiştir. Yine aynı maddede, şirketteki sermaye ve oy haklarının belli bir oranına sahip olanlar, bu oranı herhangi bir on iki aylık sürede %10 artırırlarsa diğer ortaklara çağrı da bulunmak zorundadırlar.

Böylece şirketteki durumdan memnun olmayan hisse senedi sahipleri sahip oldukları hisse senetlerini satmak imkânına sahip

19. Tebliğin bu maddesi Seri IV, No:21 Nolu “Halka Açık Anonim Ortaklıklar Genel Kurullarında Vekâleten Oy Kullanılmasına Çağrı Yoluyla Vekâlet veya Hisse Senedi Toplanmasına İlişkin Esaslar Tebliğinde değişiklik yapılmasına ilişkin Tebliği ile değiştirilmiştir (RG. 19. Aralık 1996 T, 22852 S.).

olabileceklerdir²⁰. Bu maddeye göre çağrıda diğer ortaklara önerilen fiyat, çağrı yoluyla hisse toplaması sonucu gerçekleşmişse, bu çağrıda en yüksek fiyattan, blok alımlar yoluyla yapılmışsa blok alımda ödenen en yüksek fiyattan, başka yollarla yapılmışsa; alımı yapan kişi veya birlikte hareket ettiği kişilerin alım yapmalarında önceki üç ay içerisinde ortaklık hisse senetlerine ödedikleri en yüksek fiyattan aşağı olamaz. Tebliğ'de çağrı da bulunma zorunluluğu düzenlenirken, çağrı sonucu hisse senetlerini satacak öteki kimsele-
rin zarar görmeleri de bu sayede önlemek istenmiştir.

Sonuç

Türk Hukuku'nda gelişen sermaye piyasası bakımından Türk Ticaret Kanunu'nun temsilen oy vermeye ilişkin hükümlerinin halka açık şirketlerin genel kurullarında yeterli olamayacağı açıktır. Sermaye Piyasası Hukukun'da özellikle genel kurullarda oy hakkını kullanmak için vekâlet istenmesi, oy sözleşmelerini teklif hususları düzenlenmiştir. Bu imkân Sermaye Piyasası Kurulu'nun Seri IV, No:8 Tebliği ile halka açık anonim şirketlerde, vekâleten oy kullanılması ve çağrı yoluyla hisse senedi toplanmasına kadar genişletilmiştir. Tebliğ ile oy hakkı sahibi iradesini genel kurul kararına yansıtabilmektedir.

Hissedarlara çağrıda bulunarak vekâlet toplanmasına ilişkin prosedürde halka açık anonim şirketler, şirket esas sözleşmelerine koyacakları hükümlerle bu yolu yasaklayabilirken; çağrıda önce Sermaye Piyasası Kuruluna başvurulması ve kamunun aydınlatılmasına ilişkin hükümler de çağrı yoluyla vekâlet toplanmasında öteki hissedarların aldatılmalarını önlemek amacıyla gütmektedir. Tebliğin 17'nci maddesi ile çağrıda bulunma zorunluluğunun getirilmesi ise, çağrı yoluyla şirkette hakimiyeti ele geçiren gruptan menun olmayan hisse senedi sahiplerinin hisse senetlerini zarara uğramadan satmalarına imkân vermektedir.

20. POROY, R.; "Halka Açık Anonim Şirketlerde Çağrı Yoluyla Oyda Vekâlet veya Hissi Senedi Toplanmasına İlişkin Sorunlar", Prof. Dr. Hayri Domaniç'e Armağan, İstanbul 1995, sh. 199 vd.